

Εμφάνιση, Κυριακή, 5 Νοεμβρίου 1989

6 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ

• ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

Σκηνοθεσία: Πολύκαρπος Πολυκάρπου
Σκηνικά - κοστούμια: Κώστας Καυκαριδής
Παίζουν: Χρ. Ζάνος, Πόπη Αβραάμ, Ν. Ντούπης, Ζωή Κυπριανού, Δ. Ξύστρας, Χ. Πισίας.

Η ΡΙΖΙΚΗ διαφορά του θεάτρου του Πίντερ από το παραδοσιακό θέατρο είναι στη χρήση του λόγου. Στο παραδοσιακό θέατρο ο λόγος είναι η πρώτη ύλη, η πέτρα, από την οποία χτίζεται όλο το κτίριο του έργου, που χρησιμεύει για να φτιαχτεί και ο κόσμος και η κοσμοθεωρία του. Όλα τα στοιχεία — η περιγραφή των γεγονότων, η επαφή μέσα από το διάλογο, η προϊστορία της υπόθεσης μέσα από τις αναμνήσεις των ηρώων, τα ψυχολογικά αυτοπορτραίτα τους μέσα από τους μονολόγους — όλα είναι φτιαγμένα από τις ίδιες ομοιογενείς υλικές βαρείες πέτρες του παραδοσιακού λόγου. Στο θέατρο του Πίντερ ο λόγος είναι μόνο το παραπέτασμα, το περιτύλιγμα. Τι έχει όμως από πίσω του; Ο Χέρμπερτ Γουέλλς έχει γράψει τη νουβέλα «Ο αόρατος άνθρωπος». Εκεί ο αόρατος του ήρωας είναι αναγκασμένος να ντύνει την κάθε ίντσα του σώματός του, να τυλίγει με επιδέξιους το πρόσωπο του, για να υπάρχει για τους ανθρώπους γύρω του, για να πάρει μια ορατή μορφή. Αυτό το ρόλο παίζει ο λόγος στα έργα του Πίντερ — δίνει μια ορατή μορφή στο αόρατο για μας σώμα του έργου. Κάτω απ' το ελαφρό, κάποτε σχεδόν διαφανές κάλυμμα του λόγου αποκαλυπτικά διαφαίνεται το κενό που μας τρομάζει, μια και είμαστε συνηθισμένοι να βλέπουμε την συμπαγή πέτρα του κλασικού δραματικού λόγου. Το Κενό που στην ουσία είναι το Αόρατο. Το Αόρατο το θεωρώ βασική έννοια - κλειδί για το θέατρο του Πίντερ. Και οι ηρώες του έχουν χάσει τον εαυτό τους πίσω από το εξωτερικό τους σχήμα, πίσω από το περίγραμμα των ατάκων τους έχουν χάσει την ταυτότητά τους, το παρελθόν τους.

ΟΜΩΣ για να κάνει το μεγαλύτερο μέρος του κόσμου αόρατο αφήνοντας να φαίνεται μόνο εκείνο που θεωρεί για κάποιο λόγο αναγκαίο να φαίνεται, ο συγγραφέας πρέπει να πάρει την απόφασή του, να κάνει την επιλογή του. Τι θα καταδικάσει να σβηστεί, σε τι θα δώσει ορατή μορφή; Ενα άλλο ιερό τέρας του σύγχρονου θεάτρου, ο Σάμουελ Μπέκετ, διάλεγε σουρρεαλιστικά ένα βασικό χαρακτηριστικό και το έδινε σε τρομακτική μεγέθυνση, φτιάχνοντας μόνο απ' αυτό μια μορφή, διάλεγε μια σχέση, την έδινε με τρομερή ένταση και έφτιαχνε απ' αυτή το έργο του. Στο θέατρο του Μπέκετ γύρω από τα στοιχεία, που είχε διαλέξει, πραγματικά απλώνεται το απόλυτο Κενό. Τίποτε άλλο δεν υπάρχει και δεν υπήρχε. Όταν όμως, ερχόμαστε σε επαφή με τέτοια έργα του Πίντερ όπως η «Συλλογή», «Εραστής», το «Πάρτυ γενεθλίων», μας δημιουργείται μια έντονη εντύπωση ότι εκείνο που δεν υπάρχει στο θέατρο του Πίντερ σαν να υπήρχε: ότι ο Πίντερ συνειδητά σβήνει ότι δεν του χρειάζεται από ένα ρεαλιστικό πίνακα. Κάνει να ξεθωριάσουν, να σβήσουν, να ξεχαστούν το παρελθόν, οι μνήμες, οι δικαιολογίες, οι εξηγήσεις, γενικά οι

«Πάρτυ γενεθλίων» του Πίντερ από το Σατιρικό Θέατρο

Μια σκηνή από την παράσταση του Σατιρικού.

απαντήσεις. Για δοκιμάστε να προσθέσετε στο «Πάρτυ γενεθλίων» τον μύθο, να εμπλουτίσετε την υπόθεση, να δέσετε τα όσα συμβαίνουν στη σκηνή, με λογικές αλυσίδες. Δεν θα είναι δύσκολο. Αλλά παρ' ότι εύκολο, θα είναι περιττό. Η διάβρωση του ατόμου, η οδυνηρή απουσία επαφής, η εισβολή, η καταδικασμένη αντίσταση εκφράζονται τέλεια και με όσα υπάρχουν στη σκηνή.

Ο ΣΚΗΝΟΘΕΤΗΣ Πολύκαρπος Πολυκάρπου ένωσε απόλυτα τη μεγάλη σημασία των ερωτήσεων στο λόγο του έργου. Αλήθεια, όταν η απάντηση σβήνει και ξεχνιέται σαν μη απαραίτητη, η ερώτηση που απομένει γίνεται όπλο αιχμηρό. Ο Πολυκάρπου μπόρεσε να αποδώσει όλη την υπερθεατρικότητα του έργου, να απαλλαγεί από το ξένο στον Πίντερ βάρος του προζαϊκού κειμένου, μας έκανε να δεχτούμε χωρίς αντίσταση τους κανόνες του πιντερικού παιχνιδιού, να μην ψάχνουμε επίμονα τις εξηγήσεις, να εμπιστευτούμε το ίδιο το θέατρο.

Τι γίνεται όταν οι ηθοποιοί έχουν μόνο το λόγο του Πίντερ... και τον εαυτό τους; Χρειάζεται πολλή ευαισθησία και

ακρίβεια στην απόδοση του λόγου. Οι ρόλοι δεν προσφέρουν ψυχολογικό βάθος απ' όπου ο ηθοποιός θα μπορούσε να αντλήσει και άλλους χρωματισμούς, άλλους τόνους. Το μόνο που μπορεί να κάνει είναι με πλήρη επαγγελματική ευελιξία να ακολουθήσει τις μοναδικές προδιαγραφές του συγγραφέα στις ατάκες τους. Η Πόπη Αβραάμ από τις πρώτες στιγμές της παρουσίας της στη σκηνή δίνει ένα πολύ ψηλό επίπεδο στην παράσταση. Ο λόγος της δεν έχει καθόλου βαρύτητα (καί είναι πολύ πιντερικό αυτό), ο ρυθμός του λόγου είναι τέλεια συντονισμένος με τον ρυθμό των κινήσεων. Ο Δημήτρης Ξύστρας μαζί με τον σκηνοθέτη, έφτιαξαν μια τέλεια νάρκη του εισβολέα. Ο Γκόλντμπεργκ του φτιάχνει ψεύτικες αναμνήσεις, βάζει ψεύτικα ονόματα, δηλώνει ψεύτικες αρχές (εδώ χειροκροτούμε και για το εύρημα με το ψεύτικο χέρι). Σ' αυτό το ρόλο ο λόγος πυκνώνει, ο Πίντερ άφησε αρκετά γνωστά σημεία για τον χαρακτηρισμό του Γκόλντμπεργκ, για να ακουστεί ξεκάθαρα η ιδέα του αποκρουστικού βιασμού της ελεύθερης προσωπικότητας, της χυδαίας εισβολής, της αναγκαστικής επιβολής ψεύτικων αξιών. Ο Δ. Ξύστρας κατάφερε να τα εκφράσει όλα αυτά γειμίζοντας το πιο περίπλοκο σχέδιο του ρόλου του με την ερμηνευτική ποιότητα που πάντα τον διακρίνει. Ο Χ. Ζάνος, η Ζωή Κυπριανού και ο Χ. Πισίας έδωσαν ικανοποίηση στους θεατές, κρατώντας το υψηλό επίπεδο που είχαν δηλώσει η Πόπη Αβραάμ και ο Δ. Ξύστρας.

ΝΟΜΙΖΩ ότι το κεντρικό μοτίβο του έργου, ο ρόλος του Στάνλεϋ δεν ακούστηκε τόσο καθαρά, τόσο διαπεραστικά όσο προνοεί το κείμενο. Ο Ν. Ντούπης μου φάνηκε περισσότερο πραγματικός απ' ό,τι θα περίμενα, στην αρχή (με τα χασμουρητά του και με τις απλές νευρικές συγκρούσεις με την κυρία Μπόουλ και της Λούλου) και αργότερα λιγότερο τραγικός και απελπισμένος στις σκηνές της απεγνωσμένης του αντίστασης. (Γενικά για κείνες τις σκηνές της ανάκρισης του Στάνλεϋ η υπερβολική ταχύτητα των ερωτήσεων με ενόχλησε, αυτές οι ατάκες δεν ήταν πιο παράλογες ή λιγότερο σημαντικές από το άλλο κείμενο).

ΣΤΟ σκηνικό συνεχίζεται η ιδέα του καλύμματος του Κενού, οι πόρτες οδηγούν στο Πουθενά, οι ήρωες εμφανίζονται στη σκηνή σαν να γεννιούνται και φεύγουν σαν να πεθαίνουν. Όμως η πολύ νοικοκυρεμένη, σχεδόν κουκλιώτικη του όψη μου φαίνεται αδικαιολόγητη.

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΕΣ στιγμές φορτίζουν, ηλεκτρίζουν την παράσταση, βάζουν τόνους εκεί που πρέπει και έχουν ακόμα ένα εξωσκηνικό, επιπρόσθετο ρόλο — τονίζουν την ατμόσφαιρα μιας θεατρικής επιτυχίας.